

Pius Font i Quer

(9.4.1888 - 2.1.1964)

Pius Font i Quer

PER ORIOL DE BOLÒS I CAPDEVILA

La primera època

Pius Font i Quer nasqué a Lleida el 9 d'abril de 1888, fill del farmacèutic lleidatà Manuel Font i Balué i de Sofia Quer i Roca, natural d'Aitona, també, doncs, de la comarca del Segrià. A l'edat de quatre anys es traslladà amb tota la família a Manresa, on el seu pare va continuar exercint la professió de farmacèutic. El petit Pius va passar a Manresa la major part de la vida d'infant i la primera joventut i hi féu els estudis primaris i de batxillerat. A Manresa trobà també l'amistat de nois amb els quals aviat va començar a agafar interès per la natura i per les excursions. Amb ells adquirí l'esperit d'explorador que mantingué sempre. Així mateix tota la vida va conservar el tracte amical amb els companys manresans, amb els quals havia començat a conèixer els variats paisatges del Bages.

Pius Font féu a la Universitat de Barcelona els estudis de química i l'any 1908 rebé el premi extraordinari de llicenciatura. L'interès per la natura adquirit a Manresa el va portar a entrar de seguida a la Institució Catalana d'Història Natural i a assistir al curs de botànica per a excursionistes que el 1908 hi feia el doctor Manuel Llenas. Segons reconeixia més endavant, el curs del doctor Llenas determinà que l'esperit excursionista, que havia adquirit ja feia temps, derivés ja definitivament cap a la botànica científica. Pugué disposar d'un bon mestre, el doctor Joan Cadevall i Diars, professor de l'Escola Superior d'Indústries de Terrassa i autor, després, de la ben coneguda *Flora de Catalunya*. Font ens deia que alguna vegada havia anat a veure el doctor Cadevall i a explicar-li els descobriments que havia fet de plantes fins aleshores no observades al Bages i que Cadevall li havia respost que allò que deia era molt interessant, però que no ho podia acceptar si no li portava mostres que li permetessin de garantir la veritat de les paraules. Font s'encomanà de seguida el criteri rigorós de Cadevall i també fou sempre molt exigent per admetre les dades que li eren comunicades. Ja orientat cap a la botànica, cregué convenient d'obtenir la llicenciatura en farmàcia, que incloïa una assignatura de botànica, i l'any

1910 obtingué el títol de farmacèutic. Però no va pas anar a treballar en una oficina d'apotecari com el seu pare, sinó que el desig d'estendre el treball científic a un espai ben ampli el dugué a fer oposicions per entrar a la farmàcia militar, i les guanyà l'any 1911. Això el va portar a Madrid, a Burgos i, de 1913 a 1914, a Maó, cosa que li va permetre de començar el coneixement de flores molt variades. Com que l'obra botànica més completa que havia fet era l'estudi de la comarca del Bages, la presentà com a tesi de doctorat l'any 1914 a la Universitat de Madrid, l'única que, en aquell temps, podia donar el títol de doctor. Llavors era ja un bon botànic investigador, però la seva experiència sobre els trencacolls de l'administració encara no era gaire gran i va presentar el treball sobre les plantes del Bages en forma de llibre ja imprès a Menorca. Com que no era permès d'acceptar obres ja publicades, hagué de tornar a escriure tot el text per tal que fos admès. El doctor Font, com el solien anomenar els seus amics, l'any 1915 va passar a ocupar un lloc de farmacèutic militar a Barcelona i el 1916 fou nomenat naturalista agregat al Museu de Ciències Naturals de la ciutat. Així entrava en l'entitat a la qual va dedicar els màxims esforços durant la resta de la seva vida, el Museu de Ciències Naturals de Barcelona, dins del qual va organitzar l'Institut Botànic de Barcelona, que li deu una gran part de la qualitat científica i de l'apreciació internacional que ha assolit.

Essent ja molt valorada la seva capacitat científica, manifestada en nombroses publicacions, el 1917 el doctor Font fou nomenat professor auxiliar interí i gratuït de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona i el 1919 passà a professor auxiliar temporal. Aquest mateix any es va casar amb Emília Cívit, amb la qual va tenir dos fills i tres filles. Aquells que han estat alumnes de Font i Quer a la Universitat han recordat sempre les seves classes, molt allunyades de l'estudi ensopit i memorístic d'altres professors. Font va canviar de seguida els mètodes d'ensenyança i va orientar el treball cap a l'observació directa de la natura. En allò que era possible, va organitzar excursions dels estudiants per tal que es fessin càrrec de la vegetació de terres diferents: en alguns casos això va dur a la publicació dels resultats obtinguts pel professor i alguns dels seus deixebles.

Però aquest mètode de treball, que agradava tant als estudiants, no va pas durar gaire. L'any 1922 foren convocades oposicions per ocupar la Càtedra de Botànica de Farmàcia, que era vacant. El doctor Font s'hi va presentar, però la plaça fou concedida a una persona de qualitat molt inferior, Cayetano Cortés, amb la qual cosa la Universitat féu un gran pas enrere. En aquell temps, els botànics de l'Estat espanyol es dividien en dos grups: el dels catedràtics d'universitat, homes amb facilitat de paraula, bons per fer discursos i per recordar de memòria els llibres de text, però gairebé incapaços de fer treballs seriosos de recerca i de fer avançar els coneixements; i el grup, poc nombrós, dels investigadors que tenien tancades les portes de la Universitat. Un d'ells era Carlos Pau, va-

lencià de Sogorb, home de geni violent, però una de les personalitats més notables de la botànica mediterrània de final del segle XIX i del començament del segle XX, que respongué amb dures crítiques a les maniobres que varen impedir la seva entrada a la Universitat; un altre era Pius Font i Quer, més suau en el tractament dels dominadors de les càtedres. Pau i Font eren dos treballadors incansables que feren avançar considerablement els coneixements sobre la flora de la península Ibèrica i eren ja molt reconeguts pels botànics europeus, però no podien guanyar les oposicions. El doctor Font ens digué també que havia sofert l'animadversió que li havia contra qui havia publicat escrits en català. Per desgràcia això ho hem hagut d'experimentar en altres ocasions i no tenim cap garantia que en el futur la universitat catalana estigui protegida contra accions destructives semblants. El fet de 1922 va provocar, certament, que els professors de la Facultat de Farmàcia de Barcelona manifestessin unànimement el seu disgust i que, molts anys després, tots els professors universitaris reconeguessin aquella injustícia.

El període de 1922 a 1939

La separació de la Universitat fou un cop fort per al doctor Font, amb el qual comença la primera etapa de dificultats amb què s'entrebancava la seva activitat com a investigador. El cas és que, acompanyat amb més o menys bones paraules, hagué d'abandonar la Universitat de Barcelona i orientar la vida en un altre sentit. El 1923 fou nomenat professor de botànica de l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona i el 1924 passà a ésser membre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts. Durant anys va continuar treballant al Museu de Ciències Naturals i a la farmàcia militar, però, aprofitant el temps lliure, es dedicava tant com podia als treballs de florística i taxonomia que tenia en curs. Éssent un botànic madur, aconseguí que el Museu adquirís un gran fons de material de treball, tant de col·leccions de plantes com de llibres i revistes. Entre molts altres llibres útils poden ésser esmentats els tractats de taxonomia filogenètica de l'alemany Heinrich Engler i les obres dels capdavanters de l'escola neolinneana mediterrània, el suís John Briquet i el francès René Maire, aquest darrer company del doctor Font en les exploracions fetes a l'Àfrica del Nord (hem de remarcar que les definicions de *neolinneà*, de *linneon* i de *jordànon* que hi ha en els diccionaris catalans moderns són completament errònies, car el sentit que tenen en botànica aquests termes es refereix exclusivament al criteri més o menys ampli amb el qual és usat el concepte d'espècie). El Museu i, més endavant, l'Institut Botànic han estat també l'únic lloc de Barcelona on ha estat possible, als deixebles del doctor Font que han volgut treballar en fitocenologia, la consulta de les publicacions

de la Station Internationale de Géobotanique Méditerranéenne et Alpine, fundada i dirigida per Josias Braun-Blanquet.

La feina feta pel doctor Font en el llarg període que va de 1922 a 1939 és molt intensa, les seves publicacions referents a florística de la península Ibèrica i del Magrib aclareixen molts punts foscos. Les exploracions fetes al Marroc, una terra encara molt poc coneguda, foren especialment possibles per la seva condició de militar. Font, en bona relació amb els botànics francesos, sobretot amb René Maire, va col·laborar molt en la preparació de les obres botàniques modernes que tracten de l'Àfrica mediterrània. Es va ocupar amb atenció en l'eliminació de les dades errònies o insegures sobre les plantes d'Àfrica o de la península Ibèrica procedents de botànics anteriors, inexperts o poc seriosos. Junt amb el seu recol·lector, Enric Gros, un home amb pocs estudis però d'una gran bona voluntat, va resoldre molts problemes per mitjà de l'observació de les *localitats clàssiques*, o sigui dels llocs d'on procedeix la primera descripció del tàxon; anant-hi és possible de verificar què li ha realment allà on l'autor diu que ha fet l'observació bàsica. Gros, recol·lector del Museu, sota la direcció del doctor Font, féu també molta feina en les campanyes de cerca de plantes interessants i en la preparació d'*exsiccatés*, col·leccions d'exemplars de vegetals ben preparats i assecats, que eren trameses d'un centre d'estudis botànics als altres per tal de facilitar l'observació de tàxons poc comuns. Això va enriquir molt les col·leccions del Museu de Barcelona i va augmentar el seu prestigi internacional. Certament, amb criteri actual no sempre veuríem amb bons ulls alguna de les recol·leccions, que podien perjudicar la conservació de tàxons rars, però en aquell temps encara semblava que la natura era un pou sense fons i que per més que en traguéssim molts exemplars no s'empobriria mai.

L'any 1928 el doctor Font emprengué l'edició d'una revista botànica internacional, *Cavanillesia*, que ell sostingué sense cap ajut material fins a l'any 1939. El nom era derivat del de l'insigne botànic valencià Antoni Josep Cavanilles. En el consell de redacció hi participaren Carlos Pau i el deixeble prominent del doctor Font, Josep Cuatrecasas. Hi eren admesos treballs escrits en qualsevol de les llengües llatines i hi foren publicats articles de molts dels investigadors de la flora i la vegetació del sud d'Europa i del nord d'Àfrica.

Font, veient que els botànics catalans gairebé només s'ocupaven de les plantes vasculars i que a penes li havia coneixement dels anomenats éssers inferiors, més difícils d'observar, l'any 1931 va iniciar una campanya, que va durar fins al començament de la guerra, l'any 1936, per a l'estudi dels fongs, els bolets, que a Catalunya són molt estimats pel poble, però que aleshores no eren pas gaire ben coneguts. No havent-hi gent del país capaç de reconèixer amb seguretat les espècies, féu venir, en les èpoques tardorals de cada

any, especialistes forasters, entre ells el seu amic René Maire, que no sols es dedicava a les plantes vasculares sinó també als fongs.

Amb la proclamació de la República i l'establiment de l'autonomia de Catalunya les circumstàncies varen tornar a canviar en sentit favorable. El doctor Font fou nomenat professor agregat permanent de botànica farmacèutica a la Universitat Autònoma de Barcelona. Altra vegada emprengué l'ensenyament amb mètodes que són considerats molt positivament per tots els que varen ésser els seus alumnes. En aquell moment se li varen ocórrer, però, altres vies més ambicioses. Va contractar a la Universitat dos joves botànics alemanys que després han estat figures de primera magnitud de la ciència internacional: Werner Rothmaler, dedicat sense fre a la recerca botànica, i Rolf Singer, micòleg expert que de seguida va fer aportacions molt notables al coneixement dels fongs de Catalunya. Font tingué dificultats per fer admetre ajudants estrangers a la Universitat, tot i que el rector era una persona tan comprensiva com Pere Bosch i Gimpera, però se'n va sortir. Rothmaler va participar en moltes campanyes d'exploració botànica i va col·laborar amb el doctor Font en diverses ocasions. Mort Cadevall el 1921 i aturada la publicació de la seva *Flora de Catalunya* per la dictadura de Primo de Rivera, el doctor Font fou encarregat de revisar i fer publicar els tres volums darrers, que Cadevall havia deixat. Però va resultar que Cadevall no havia escrit el text de l'últim tros, corresponent als pteridòfits, i Font l'encarregà a Rothmaler, que a Alemanya ja havia treballat una mica sobre falgues. Rothmaler hi va treballar amb un gran esforç i féu possible l'acabament de la publicació de la *Flora*, l'any 1937, en plena guerra. Singer no va tenir tanta sort: a primers d'octubre de 1934 fou detingut i al cap de pocs dies va ésser expulsat pel Govern espanyol, acusat d'ésser comunista. En la seva última visita a Barcelona, l'any 1979, Singer, resident als Estats Units i reconegut com una eminència mundial en micologia, va voler tornar a veure la presó del carrer d'Entença, en la qual anys enrere havia passat algunes setmanes.

El 1935 es va constituir l'Institut Botànic com a entitat independent, que havia d'ésser el centre principal de la recerca botànica catalana, i el doctor Font en fou nomenat director. Aquest mateix any va ascendir dins la farmàcia militar a la categoria equivalent a la de tinent coronel. El temps futur semblava ple de bones perspectives. El doctor Font, que tenia al costat Rothmaler i Maire, considerava ben possible d'elaborar una gran obra que reunís tots els coneixements, ja força abundosos, que hi havia sobre la flora de la part occidental de la regió mediterrània i de les terres veïnes, dels Alps i d'Algèria a Portugal, al Marroc i a les illes Canàries. La *Flora occidental* que havien d'elaborar hauria estat comparable a la *Flora orientalis* del suís Edmond Boissier i seria de caràcter encara molt més modern. Rothmaler, pel seu compte, començava a pensar en una gran

síntesi de la flora europea que, si Alemanya hagués guanyat la guerra, probablement hauria estat duta a terme, però que, com que la guerra fou guanyada per l'altre bàndol, ha estat una realitat feta sota direcció britànica, en la qual han participat la majoria dels botànics actius europeus.

El bon temps, però, no va durar gaire. Animat encara per un ambient favorable, el doctor Font l'any 1936 va organitzar un curs de vacances dedicat a l'estudi botànic de la serra d'Albarrasí, al sud d'Aragó. Va sortir de Barcelona amb un grup d'alumnes el 29 de juny. Eren a Albarrasí quan va començar la guerra el 18 de juliol. Isolats en un racó de muntanya molt tranquil, no s'adonaven pas ben bé d'allò que s'esdevenia. Font va escriure a les autoritats de Saragossa demanant una autorització per tal que pogués retornar els estudiants a casa. La resposta fou negativa i violenta. Davant aquesta desconsideració i sentint-se responsable dels seus alumnes, Font va decidir anar-se'n sense dir res. El terreny on eren es trobava dins el domini franquista, però allà dalt no hi havia ningú. Només varen deixar un dels estudiants, manifestament favorable a la revolta de Franco, el qual Font creia que estaria exposat a perill si tornava a Barcelona. Probablement les declaracions que va fer aquest alumne, segurament obligat, foren perjudicials més endavant per a qui l'havia volgut salvar. La colla va sortir el 25 de setembre i pocs dies després va arribar sense cap contratemps a Barcelona.

Altra vegada a casa, el doctor Font es va adonar aviat de la situació perillosa de l'Institut Botànic, dins l'edifici del Museu de Ciències Naturals, en el parc de la Ciutadella, lloc molt exposat als bombardeigs destructors que malmetien la ciutat, i va fer dur interinament tots els materials valuosos a una casa del carrer de Sant Gervasi, aleshores buida i amb més poca probabilitat que fos afectada per les bombes. Allà varen continuar els treballs de recerca botànica tot i estar en un greu ambient de guerra i amb perill d'una destrucció total de l'obra feta.

El temps del franquisme

Els primers mesos després del gener de 1939 tots ens sentíem ofegats pels vencedors de la guerra, que imposaven amb violència la destrucció de tot allò que era català. El doctor Font de moment va continuar en el seu lloc a l'Institut Botànic, obligat, però, a treure o amagar tots els escrits que no eren en «la llengua del imperio». Werner Rothmaler, que havia passat el temps de guerra a Portugal, va fer una curta visita a l'Institut Botànic i va tractar de convèncer de les seves idees el doctor Font, idees segons les quals els homes de ciència havien de valorar per damunt de tot el treball que feien i que, per això, havien

d'estar sempre en bones relacions amb les autoritats, fossin les que fossin. Així, doncs, en la situació d'aquell moment, calia oblidar la democràcia i el catalanisme i havíem d'acceptar, sense discutir-les, les lleis que imposés el Govern. Aquestes idees no varen pas convèncer el doctor Font, però no va creure útil tampoc de deixar que fos anul·lada la nostra ciència i per això no va abandonar el treball. Alguns dies més tard va dir, mig rient, «anem a penjar en Franco», tot anant a posar en el seu despatx un quadre del dictador que l'Ajuntament havia ordenat que fos col·locat en aquell lloc.

Esborrada ja la idea dels grans projectes imaginats en el temps de l'autonomia, Font va pensar que només la proposta d'una flora hispànica seria factible i va escriure un document més o menys adaptat a les circumstàncies, el qual, però, no va servir per a res.

I el mes de juny el doctor Font fou detingut i jutjat amb l'acusació de rebel·lió militar. La reacció dels homes de ciència, del país i de fora, fou molt forta. Recordem, entre d'altres, Lluís Solé i Sabarís, que tenia una certa influència en els nuclis científics de Madrid i, en especial, sobre José María Albareda, i Antoni de Bolòs, que no tenia cap influència sobre la gent dominant, però que va intentar d'exposar el cas a un senyor, client de la farmàcia, que, entrats els soldats de Franco, havia manifestat que pertanyia al cos jurídic militar, només que va resultar que feia de fiscal i que, almenys de paraula, no en va poder treure res de bo. També Josias Braun-Blanquet va promoure una acció molt enèrgica entre els seus amics i deixebles. Alguns anys després, en parlar amb botànics de diversos països europeus, ens deien que havien evitat que el doctor Font fos condemnat a mort. Nosaltres només vàrem saber que era condemnat a vuit anys de presó. Va estar tancat al castell de Montjuïc i només el vàrem poder veure dintre una mena de galliner de reixat en el terrat d'aquest castell. De tota manera la pressió internacional degué tenir força, car el dia 1 de desembre de 1940 va passar a la situació de llibertat condicional. En aquest estat no podia sortir fora de la ciutat de Barcelona. El novembre de 1942 Pierre Deffontaines, director de l'Institut Francès de Barcelona, va organitzar una conferència del professor Henri Gaussen, de la Universitat de Tolosa, i el doctor Font ja hi va assistir, però no va poder participar a l'excursió que hom va fer a les muntanyes de Garraf. L'any 1944, però, Pius Font i Quer ja podia trescar altra vegada pels Pirineus.

Un cop lliure, el doctor Font es va aproximar de seguida a l'Institut d'Estudis Catalans, aleshores una entitat clandestina, sostinguda per Josep Puig i Cadafalch, ja molt vell, però encara ple d'energia; Ramon Aramon, organitzador de les activitats, més o menys secretes; Carles Ribà, i altres companys, que aguantaven, amb moltes dificultats, l'activitat científica, al marge de la llei. Font, membre de l'Institut des de 1942, tan aviat com va poder va tractar de constituir una Societat Catalana de Botànica, naturalment il·legal, i hi entraren la majoria dels botànics joves, descontents de les limitacions imposa-

des a la Universitat i als altres organismes oficials. Els dirigents de l'Institut d'Estudis Catalans varen creure convenient, però, que, existint ja la Institució Catalana d'Història Natural, valdria més que el nucli de botànics passés a ésser una secció botànica de la Institució i no pas una societat separada. Sempre sota la direcció del doctor Font, aquesta secció va actuar alguns anys amb una relativa regularitat. Sempre que era possible, hi havia reunions mensuals en les quals els assistents exposaven l'estat dels treballs que feien i presentaven les qüestions que creien convenient de discutir. De vegades les reunions eren fetes en cases particulars, en algunes ocasions a l'Institut Botànic o al Centre Excursionista de Catalunya i, força sovint, en plena natura. Ordinàriament el doctor Pere Babot passava les convocatòries dins uns sobrets blaus especials als encarregats de distribuir-los, els quals els tiraven al correu, sempre només en grups de dos o tres a cada bústia, car si haguessin estat més nombrosos haurien pogut cridar l'atenció a la policia. Si algun temps la repressió era massa forta, l'Institut decidia que fos interrompuda la distribució per correu. Quan, després de 1964, ja no hi havia el doctor Font per dirigir-la, la secció de botànica es va diluir una mica dins la Institució Catalana d'Història Natural i dins la Secció de Ciències de l'Institut.

Havent perdut tots els càrrecs oficials l'any 1939, el doctor Font, per viure, va haver d'entrar a treballar a l'Editorial Labor de Barcelona i això el va obligar a un canvi molt important en l'orientació de les seves activitats. No disposava de gaire temps per als treballs taxonòmics i florístics i només solia anar a l'Institut Botànic, a treballar tot el matí, els dissabtes, dies que tenia lliures. La direcció de l'editorial el va encaminar cap a fer obres interessants per a un públic ben ampli:

- *Geografía botánica de la Península Ibérica*, 1953;
- *Diccionario de botánica*, 1953;
- *Botánica* (a *Enciclopedia Labor*), 1956;
- *Botánica pintoresca*, 1960 (llibre traduït en part a l'anglès);
- *Plantas medicinales*, 1962.

De totes aquestes obres, en aquella època per força en castellà, la que ha tingut més ressò en l'ambient científic és el *Diccionario de botánica*. Compromès a publicar-lo, el doctor Font es va trobar amb el fet que la terminologia castellana de botànica i, en general, la de la ciència era molt irregular i, en gran part, absolutament inadmissible. Això el va obligar a demanar la col·laboració de persones expertes en lingüística i, especialment, en terminologia científica, entre elles diversos membres de l'Institut d'Estudis Catalans. De seguida es va adonar del fet que la solució dels problemes per al castellà seria

útil també per al català, que en molts dels casos simplement havia imitat les formes castellanes. El diccionari de Font i dels seus col·laboradors i ajudants ha estat ben rebut per una gran part dels científics castellans i dels de l'Amèrica del Sud, però ha trobat també una forta oposició, de part sobretot de la gent d'edat. Els botànics catalans que han hagut d'escriure en castellà han emprat sempre els criteris del doctor Font i de l'Institut d'Estudis Catalans, els del diccionari, tot i que alguna vegada els ha costat una mica de defensar llurs posicions. És veritat que mentre als catalans no ens costa gens de dir «substrat» o «subspècie», als castellans els resulta difícil de pronunciar les paraules paraleles a aquestes.

Escrivint en català, la terminologia del doctor Font i de l'Institut d'Estudis Catalans, certament no fixada com a obligatòria, ha servit durant uns cinquanta anys, sense titubeig, per a la publicació d'una gran quantitat d'obres científiques botàniques, mèdiques, etc., i de diccionaris en molts casos de gran valor i de vegades resultat de molts anys d'esforços. Darrerament, però, dins l'Institut d'Estudis Catalans hi ha un nucli de membres que sosté un altre criteri, també raonable, però una mica més allunyat de la terminologia científica internacional. Confiam que les divergències entre els dos grups, en general només preocupats, tots dos, pel futur de la llengua catalana, es resoldran aviat i que l'obra del doctor Font i dels científics que han utilitzat les seves normes continuarà essent estimada i no perdrà la seva utilitat.

Els darrers anys de la seva vida, el doctor Font va començar a treballar en un altre projecte molt important, per al qual comptava amb el suport de l'Institut d'Estudis Catalans. Pensava que calia fer una nova *Flora dels Països Catalans* molt completa, en la qual haurien de participar especialistes, del país que fos, per ocupar-se dels diversos tàxons. Tenia també la idea que aniria bé de fer, tan aviat com fos possible, una flora petita, només del Principat de Catalunya, per a ús dels estudiants. Com a exemple del que havia d'ésser la flora gran, va ésser publicat el text corresponent al gènere *Scabiosa*, escrit per ell. Segons sembla va deixar el text per a un o dos gèneres més, però no han estat vistos i no han estat publicats. Del llibre petit, el doctor Font en va escriure unes primeres pàgines i va encarregar a l'autor d'aquestes ratlles la col·laboració per continuar endavant, però només en coneixem aquells primers fulls, que deuen ésser conservats a l'Institut Botànic. El doctor Font havia treballat també durant molt de temps en l'estudi de la flora i la vegetació de la comarca de la Selva, una àrea excepcional pel clima i la vegetació dins el conjunt de la terra baixa mediterrània. Ignorem fins on va arribar.

Traspassat el doctor Font a Barcelona el dia 3 de gener de 1964, el doctor Antoni Esteve, amic seu des de molt de temps i aleshores dirigent de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans, es va fer càrrec dels projectes que hauria desitjat de realit-

zar i va creure que el respecte al doctor Font impedia l'ús del seu nom en empreses que ell no podia dirigir i, d'altra banda, va considerar impossible, amb allò de què disposava aleshores l'Institut, d'empendre activitats de la volada de les grans flores.

Pius Font i Quer va dedicar plenament la vida a la ciència i al seu país, però durant una gran part del temps hagué de lluitar contra corrent i, per això, no pogué realitzar molts dels grans projectes que desitjava portar a terme. Va haver d'arribar als anys finals per rebre una part de les mostres de consideració que es mereixia:

- vicepresident d'honor del VIII Congrés Internacional de Botànica (París, 1954);
- *advisory editor* de *Flora Europaea* (Cambridge, Anglaterra, 1958);
- doctor *honoris causa* de la Universitat de Montpeller (1959);
- vicepresident del X Congrés Internacional de Botànica (Edimburg, Escòcia, 1963).

Lluís Solé i Sabarís

(18.5.1908 - 14.7.1985)

Lluís Solé i Sabarís

PER DAVID SERRAT I CONGOST

Les biografies del doctor Solé parlen, totes, del gran geòleg i geògraf que fou. Permeteu-me que, d'entrada, el redefineixi i complementi com el gran naturalista que va ser, i, amb això, no vull fer res més que reivindicar el prestigi científic que es mereix la feina del naturalista, coneixedor del medi natural i la seva relació amb els éssers humans. Més que un gran coneixedor enciclopèdic, que també ho era, el doctor Solé era un bon científic que sabia aplicar en cada cas la metodologia més adequada per sintetitzar els coneixements existents i els adquirits per ell mateix i els seus deixebles, per tal de donar uns resultats ben evidents i clars, com ho demostra la seva prolífica obra científica i de divulgació, que analitzaré més endavant.

Nascut a Gavà (Baix Llobregat), el 18 de maig de 1908, es traslladà amb els seus pares, en Felip i la Maria, a Lleida, on el seu pare fou professor a l'Escola Normal de Magisteri. Dels onze als disset anys va simultaniejar els estudis de batxillerat amb els de magisteri, com feren els seus quatre germans, de ben segur influenciats per l'ambient fami-